

УДК [332.122:338.43]:[338.242:35]:[330.34:504]
JEL J43, O18, Q14, R11, R58

В. В. Борщевський

доктор економічних наук, доцент, завідувач відділу розвитку територіальних громад і транскордонного співробітництва ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І.Долішнього НАН України», м. Львів
e-mail: borshchevsky@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-1868-4434>

І. Р. Залуцький

кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу розвитку територіальних громад і транскордонного співробітництва ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І.Долішнього НАН України», м. Львів
e-mail: zalutskij.ivan@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-3652-1145>

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЛОКАЛЬНИХ МЕХАНІЗМІВ МОДЕРНІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Висвітлено причини та наслідки стагнації процесу поліпшення соціально-економічного стану сільських територій в сучасних умовах. Розкрито системні недоліки щодо забезпечення просторового планування сільських територій та виявлено затяжну тенденцію ігнорування територіального чинника їх розвитку. Аргументовано пріоритетність врахування територіального чинника для забезпечення збалансованого розвитку сільських територій та самодостатності об'єднаних територіальних громад. Запропоновано реалізацію інтегрованого поєднання на рівні адміністративного району територіальної, секторальної та управлінської складових державної регіональної політики щодо розвитку сільських територій. Інноваційним інструментом управління розвитком сільських територій визначено комплексну середньострокову програму модернізації сільських територій адміністративного району. Викладено засади формування, зміст та механізм реалізації такої програми. Висвітлено механізм та переваги пріоритетного запровадження планувально-просторового обґрунтування комплексного розвитку сільських територій при реалізації запропонованої програми.

Ключові слова: сільська територія, модернізація сільських територій, механізми модернізації, децентралізація.

Borschewsky V., Zalutsky I. UPDATING OF LOCAL MECHANISMS OF RURAL AREAS MODERNIZATION IN TERMS OF DECENTRALIZATION

The reasons and consequences of stagnation of rural territories' social and economic development improvement in modern conditions are outlined. Systemic flaws regarding the maintenance of rural territories' spatial planning are found and long-lasting tendency of territorial factor overlooking in their development is emphasized. The priority of taking into account the territorial factor for maintenance of rural territories' balanced development and sufficiency of combined territorial communities is explained. Implementation of integrated combination of territorial, sectoral and managemental components of state regional policy in the sphere of rural territories at the level of administrative region is suggested. Complex medium term program of rural territories' modernization in the administrative region is defined as the innovative instrument of rural territories' management able to maintain implementation of the components of state regional policy on rural development at the level of administrative region with participation and in the interests of territorial communities. The basics of forming, contents and implementation mechanism of the program are presented. The program is directed at solution of the following major tasks: maintenance of differentiated approach to organizational – legal and social-economic regulation of rural territories' complex development on the basis of application of spatial planning instruments; activation of personal participation and mobilization of rural communities' resources for solution of local problems and maintenance of development perspectives; growth of rural population employment, strengthening of their motivation for entrepreneurship activity development in rural areas as one of the major conditions of population living standards' improvement; creation of conditions for the development of non-agricultural types of economic activity on the basis of their local stimulation and increase of job places in villages, promotion of International Technical Assistance attraction for that end; assistance to competitive ability of local producers under the functioning of EU-Ukraine Association Agreement; maintenance of knowledge communication on European practices of rural development in order to improve social and economic wellbeing of rural territorial communities through conducting of educational and information activities; creation of ecologically sound conditions for living activity, preserving of environment and rational management of natural resources. The mechanism and advantages of priority introduction of planning and spatial justification of complex rural development along with implementation of the suggested program are outlined.

Keywords: rural territory, modernization of rural territories, modernization mechanisms, decentralization.

Постановка проблеми. Положеннями Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, яка 16 вересня 2014 року ратифікована Верховною Радою України [1] і фактично є частиною національного законодавства визначено сфери економічного та галузевого співробітництва стосовно сільського господарства та розвитку сільських територій. Україна прийняла на себе зобов'язання поступового зближення та гармонізацію власної політики та законодавства з відповідним правом та регуляторними стандартами ЄС по конкретному сектору чи продукту.

Відсутність прогресу щодо практичної реалізації чинної Концепції розвитку сільських територій засвідчує наявність ризику перманентної імітації системних змін державної політики в цій сфері, що є загрозою розвитку сільських територій в умовах реалізації Угоди про асоціацію з ЄС [2, с. 158], та засвідчує об'єктивну необхідність активізації модернізаційних процесів на селі на засадах відтворення та нарощування власного потенціалу сільських територій.

Аналіз останніх досліджень. Проблематиці соціально-економічного розвитку сільських територій присвячені праці вітчизняних учених О. Бородіної, В. Борщевського, К. Васьківської, І. Гончаренко, Ю. Губені, С. Гудзинського, В. Збарського, М. Маліка, О. Могильного, Я. Остафійчука, В. Онегіної, О. Павлова, Х. Притули, І. Прокопи, П. Саблука, В. Терещенка, В.М. Трегобчука, А. Третяка, Л. Шепотько, В. Юрчишина, К. Якуби та інших.

Водночас, в сучасних умовах децентралізації влади та удосконалення державної регіональної політики потребують детальнішого обґрунтування локальних механізмів модернізації сільської території на засадах забезпечення її збалансованого розвитку; розвитку ініціативи, лідерства та інституційної самодостатності територіальних громад.

Метою статті є обґрунтування локальних механізмів модернізації сільських територій на місцевому рівні в умовах децентралізації.

Основні результати дослідження. У процесі ринкових трансформацій зруйновано виробничий потенціал господарських комплексів з переробки м'ясо-молочної сировини та іншої сільсько-господарської продукції, які в доприватизаційний період забезпечували зайнятість та доходи сільського населення. Наслідком діяльності новітніх крупних агроформувань на засадах застосування сучасних технологій виробництва та залучення іноземних інвестицій є ґрунтовиснажливе монокультурне рослинництво з втратою соціальної відповідальності цих суб'єктів господарювання щодо комплексного розвитку сільської території.

На фоні поширення новітніх технологій виробництва у рослинництві, згортання робочих місць у тваринництві та функціонуючій мережі об'єктів соціальної інфраструктури, відбувається реальне зниження зайнятості в сільській місцевості та поступовий занепад сільських територій.

В сучасних умовах головні пріоритети розвитку сільських територій та механізм підготовки аграрного та сільського сектору держави до функціонування в умовах зони вільної торгівлі з ЄС визначено чинною Концепцією розвитку сільських територій від 23 вересня

2015 року [3]. Лише 19 липня 2017 року Кабінетом Міністрів України затверджено План заходів з її реалізації на період до 2025 року за такими напрямками: підвищення якості життя сільського населення; охорона та збереження природних ресурсів у сільській місцевості; диверсифікація та розвиток сільської економіки; удосконалення системи управління сільськими територіями; освіта та інформаційно-консультаційне забезпечення. Функцію моніторингу реалізації цих заходів покладено на Мінагрополітики [4].

Очевидною є відсутність цілісної програмно-цільової підтримки держави щодо послідовної імплементації затверджених заходів, зокрема механізму гарантованого державою бюджетного забезпечення. Тим самим висвітлюється декларативний характер цих заходів та обумовлюється малоімовірність їх реалізації на сталій основі, чим посилюються загрози щодо комплексного розвитку сільських територій.

Можемо констатувати, що навіть після затвердження зазначеного Плану заходів з реалізації чинної Концепції розвитку сільських територій, виявлена нами тенденція декларування пріоритетів розвитку сільських територій при систематичному самоусуненні держави від їх реалізації зберігається [5, с. 70]. Приміром, труднощі з виокремленням змісту поняття «сільська територія» обумовлені тим, що сільські території, як складні цілісні системи, еволюційно формувались внаслідок природних, політичних, економічних, соціальних змін і розглядаються в сучасній науці та управлінській практиці переважно як абстрактний об'єкт різнорівневого державно-управлінського та самоврядного впливу; елемент територіальної організації національного господарства; об'єкт навколишнього природного середовища; компонент системи розселення; складова соціальної організації суспільства; і меншою мірою як елемент існуючої системи адміністративно-територіального устрою України [6, с. 70].

Наслідком є затяжна стагнація процесу поліпшення соціально-економічного стану сільських територій, що перманентно зумовлена прорахунками в процесі реформування аграрного сектору економіки держави, зокрема:

- відсутністю цілісної послідовної державної політики, спрямованої на комплексний розвиток сільських територій, в основі якої закладені потреби територіальних громад;
- невідповідністю програм реформування економіки сільського господарства і результатів їх виконання визначеним соціальним пріоритетам;
- передачею об'єктів соціальної сфери сільсько-господарських підприємств до державної та комунальної власності без належного фінансування їх утримання, недостатнім рівнем державної підтримки облаштування сільських територій;
- відсутністю паритетних економічних відносин між аграрним сектором та іншими галузями економіки;
- недосконалістю податкової і бюджетної системи, практикою реєстрації виробників

сільськогосподарської продукції не за місцем провадження господарської діяльності;

- недостатніми обсягами державної фінансової підтримки розвитку сільськогосподарського виробництва, недосконалою системою страхування ризиків та нестабільністю податкового законодавства;
- недостатнім стимулюванням підвищення конкурентоспроможності виробників сільськогосподарської продукції;
- відсутністю у сільськогосподарських товаровиробників мотивації до дотримання агрологічних вимог;
- нестабільністю конкурентних позицій вітчизняної сільськогосподарської продукції на зовнішніх ринках внаслідок незавершення процесів адаптації до європейських вимог щодо якості та безпечності харчових продуктів;
- непоінформованістю значної частини сільгоспвиробників про кон'юнктуру ринків та умови ведення бізнесу в галузі;
- відсутністю системного підходу до просування на зовнішньому ринку вітчизняної аграрної продукції;
- низьким рівнем самоорганізації та саморегулювання ринку сільськогосподарської продукції, недостатнім рівнем розвитку кооперативних та інших об'єднань сільськогосподарських товаровиробників;
- відсутністю умов для підвищення рівня продуктивної зайнятості, створення додаткових робочих місць у сільській місцевості та підвищення рівня доходів;
- низьким рівнем інформаційно-просвітницької діяльності, спрямованої на створення позитивного іміджу, переваг та можливостей розвитку сільських територій України.

Разом з тим, розроблення та реалізацію Концепції розвитку сільських територій відповідними положеннями Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року від 6 серпня 2014 року було віднесено до заходів державної регіональної політики в рамках перспективної імплементації Угоди про асоціацію з ЄС [7]. Цією Стратегією, організаційне забезпечення реалізації якої здійснюється Мінрегіоном, передбачено інтегроване поєднання таких складових: секторальної, територіальної та управлінської.

В Євросоюзі признано, як слушно наголошує академік В. Нудельман [8], що при взаємодії галузевих і територіальних чинників впливу розвитку – пріоритет віддається територіальному фактору розвитку. В США без управління використанням територій місцевий розвиток є неможливим: таке управління забезпечує уникнення втрат та спрямування розвитку в правильне русло. Відтак, задача планування території – це сформулювати поле можливостей і потреб тих чи інших територій. А відповідно, задача різних стратегій, прогнозів, програм і проектів – поступово заповнювати це поле, враховуючи реальні можливості і пріоритети суспільства в коротко- і середньостроковій перспективі. До останнього часу в Україні все це ігнорувалось, що лише посилювало кризові явища в економіці, погіршувало соціальну та екологічну ситуації.

На нашу думку, не можна вважати ефективною теперішню політику розвитку сільських територій, яка досі розглядає сільські території як загальну абстрактну категорію за відсутності цілісного масиву правових норм, які б виокремлювали сільські території та їх розвиток, як унікальний об'єкт владного впливу.

Очевидно, що тривале ігнорування територіального чинника розвитку сільських територій, як реального об'єкта геопросторової дійсності, власне зумовлює перманентну трансформацію проблеми розвитку сільських територій в один з найвагоміших викликів соціально-економічної політиці держави на сучасному етапі, зокрема регіональної політики.

Так, в статті 7 Закону України «Про засади державної регіональної політики» [9] концептуально передбачено реалізацію цієї політики на основі системи взаємопов'язаних документів, що ґрунтуються на Стратегії розвитку України, Генеральній схемі планування території України, схемах планування територій на регіональному та місцевому рівнях.

Відповідно до ст.1 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» схеми планування території на регіональному рівні – це планувальна документація, яка розробляється у розвиток Генеральної схеми планування території України та визначає принципові вирішення розвитку, планування, забудови, використання територій адміністративно-територіальних одиниць та їх окремих частин [10]. А згідно ст.15 цього Закону реалізація схем планування території Автономної Республіки Крим, областей та районів має здійснюватися шляхом розроблення, затвердження і виконання відповідних програм економічного і соціального розвитку, що на практиці належним чином не налагоджено з таких причин.

З одного боку, на рівні держави до сих пір не регламентовано порядок реалізації схем планування території для здійснення регіональних та місцевих стратегій. У затвердженому Кабінетом Міністрів України «Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів» від 11 листопада 2015 року [11], механізм реалізації схем планування територій не визначено.

Для прикладу, Схему планування території Львівської області затверджено рішенням Львівської обласної ради №1077 від 8 грудня 2009 року. З того часу норми ДБН до складу та змісту розроблення схем планування території області двічі змінено. Соціально-економічні показники, на основі яких розроблено Схему з розрахунку на період до 2031 року, потребують моніторингу та оцінки їх актуальності. Як наслідок, положення Схеми планування території Львівської області в проектах Програми соціально-економічного та культурного розвитку Львівської області безпосередньо не реалізуються. Натомість рішенням Львівської обласної ради № 148 від 29 березня 2016 року затверджено Програму комплексного розвитку території Львівської області на 2016-2020 роки, що зводиться до розробки містобудівної та

землепорядної документації, забезпечення функціонування служби містобудівного кадастру та розвитку земельних відносин у Львівській області. Пунктом 2 цього рішення рекомендовано Львівській обласній державній адміністрації включати визначені Програмою завдання, заходи і показники до проекту Програми соціально-економічного та культурного розвитку Львівської області на відповідний рік з урахуванням розгляду її виконання за звітний період на сесії Львівської облради.

З іншого боку, не визначено територіально-правовий статус об'єднаної територіальної громади, як об'єкта державної регіональної політики, зокрема Законах України «Про засади державної регіональної політики», «Про добровільне об'єднання територіальних громад» прийнятих 5 лютого 2015 року [9, 12]. Натомість, залишаються чинними положення:

- статті 13 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» [10], згідно якої планування територій на регіональному рівні здійснюється шляхом розроблення схем планування території Автономної Республіки Крим, областей та районів;
- статті 16 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», відповідно до якої планування територій на місцевому рівні здійснюється шляхом розроблення та затвердження генеральних планів населених пунктів, планів зонування територій і детальних планів території, їх оновлення та внесення змін до них;
- пункту 2 статті 19 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», згідно якого розроблення детального плану території за межами населених пунктів та внесення змін до нього здійснюються на підставі розпорядження відповідної районної державної адміністрації, а не рішення об'єднаної територіальної громади;
- статті 25 Закону України «Про землеустрій» [13], згідно якої територія об'єднаної територіальної громади не визначена як окремий об'єкт розробки схеми землеустрою і техніко-економічні обґрунтування використання та охорони земель; проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) її меж.

Таким чином, територія за межами населеного пункту в сфері просторового планування надалі залишається поза юрисдикцією об'єднаної територіальної громади, яка по суті є основним суб'єктом розвитку сільської території. Фактично заблоковано на невизначений термін спроможність об'єднаних територіальних громад до здійснення повноцінного просторового планування, як пріоритетного інструменту актуалізації її територіальних можливостей та потреб в контексті забезпечення збалансованого розвитку сільських територій.

На наш погляд, з огляду на специфіку формування пріоритетів сучасної державної політики розвитку сільських територій, наявність бар'єрів їх здійснення, невизначеність перехідного періоду імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, саме на рівні адміністративного району доцільно запроваджувати інтегроване поєднання територіальної, секторальної та управлінської складових державної регіональної полі-

тики відносно розвитку сільських територій з використанням досвіду Євросоюзу щодо пріоритетності врахування територіального фактору розвитку на засадах партнерства держави, бізнесу, територіальних громад.

Консолідуючим інноваційним інструментом управління розвитком сільських територій щодо мобілізації та ефективного використання людських і матеріальних ресурсів, як комплексу заходів, котрі здійснюються органами місцевої влади в координації та партнерстві з неурядовими організаціями і суб'єктами економічної діяльності, може стати *Комплексна середньострокова програма модернізації сільських територій адміністративного району*.

Основними завданнями такої Програми має бути:

- забезпечення диференційованого підходу до організаційно-правового і соціально-економічного регулювання комплексного розвитку сільських територій на основі застосування інструментів просторового планування;
- активізація власної участі і мобілізації ресурсів сільських громад для розв'язання місцевих проблем і забезпечення перспектив розвитку;
- зростання зайнятості сільського населення, посилення його мотивації до розвитку підприємницької діяльності у сільській місцевості як однієї з основних умов підвищення рівня життя населення;
- створення умов для розвитку несільсько-господарських видів економічної діяльності на основі місцевого стимулювання становлення різноманітних видів несільськогосподарської діяльності та збільшення робочих місць на селі, сприяння залучення міжнародної технічної допомоги для цих цілей;
- підтримка конкурентоспроможності місцевих товаровиробників в умовах дії Угоди про асоціацію між Україною та ЄС;
- забезпечення поширення знань про європейську практику розвитку сільської місцевості для підвищення соціального та економічного благополуччя сільських територіальних громад шляхом проведення навчальних та інформаційних заходів;
- створення екологічно безпечних умов для життєдіяльності населення, збереження навколишнього природного середовища та раціональне використання природних ресурсів.

Відтак, в рамках Програми визначаються конкретні заходи за такими можливими перспективними напрямками модернізації сільської території:

- пріоритетність запровадження планувально-просторового обґрунтування комплексного розвитку сільських територій;
- підвищення конкурентоспроможності сільської економіки району та покращення інвестиційного клімату;
- розвиток організаційно-правових форм господарювання;
- розширення сфери застосування праці та зайнятості в сільській місцевості;
- розвиток та популяризація сільського зеленого туризму;

РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ТА АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

- сприяння інноваціям на основі розвитку дорадництва та аграрної освіти;
- активізація зовнішньоекономічної діяльності та транскордонного співробітництва;
- створення умов для заохочення молоді до роботи і проживання на селі;
- розвиток сучасної транспортної інфраструктури та зв'язку;
- регенерація житлово-комунального господарства та інженерної інфраструктури в сільській місцевості;
- розвиток освіти;
- поліпшення медичного обслуговування;
- відродження фізичної культури та спорту на селі;
- збереження і розвиток культурної та історичної спадщини місцевих громад;
- поліпшення стану довкілля та екологічної безпеки.

Для прикладу, пріоритетне запровадження планувально-просторового обґрунтування комплексного розвитку сільських територій забезпечуватиме визначення актуальних пріоритетів і концептуальних рішень планування й використання сільських територій адміністративного району, вдосконалення системи розселення та забезпечення сталого розвитку виробничої, соціальної та інженерно-транспортної інфраструктури, формування екологічної мережі. Для цього доцільне першочергове здійснення в ієрархічному порядку таких заходів:

- проведення інвентаризації земель та об'єктів комунальної власності, виявлення нерухомого майна, яке може бути визнане відумерлою спадщиною тощо;
- проведення суцільних ґрунтових обстежень земель району, бонітування ґрунтів та оновлення нормативної грошової оцінки земель з внесенням змін до Державного земельного кадастру;
- розробка схеми землеустрою і техніко-економічної обґрунтування використання та охорони земель району, як основи для визначення перспективи щодо раціонального їх використання та охорони включаючи обмеження у використанні земель, перерозподілу земель з урахуванням секторальних потреби, розвитку сіл, селищ, міст, територій оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного призначення, природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення тощо;
- розробка схеми планування території району, що є планувальною документацією, яка визначає принципи вирішення розвитку, планування, забудови, використання територій району та його окремих частин з урахуванням формування об'єднаних територіальних громад;
- завершення розробки генеральних планів сільських населених пунктів, котрі визначають принципи вирішення розвитку, планування, забудови та іншого використання території населеного пункту;

- розробка проектів землеустрою щодо встановлення або зміни меж адміністративно-територіальних одиниць, які є документальною основою диференційованого використання потенціалу територій із збереженням їх природних ландшафтів та історико-культурної цінності з урахуванням затвердженої містобудівної документації;
- забезпечення функціонування в режимі електронного документообігу містобудівного кадастру задля розвитку партнерства держави, бізнесу, сільських територіальних громад та приватних осіб щодо реалізації проектів розвитку сільських територій та залучення інвестицій.

Тим самим створюються сприятливі умов для:

- інвестиційного зонування земель територіальних громад за їх категоріями та типами землекористування з врахуванням їх придатності та привабливості для економічної діяльності;
- популяризації інвестиційної привабливості об'єктів нерухомості, вільних земельних ділянок призначених для забудови в сільській місцевості об'єктами несільськогосподарських видів діяльності відповідно до місцевого планувально-просторового обґрунтування;
- візуалізації інвестиційних можливостей сільських територіальних громад, «живий діалог» із потенційним інвестором на віддалі;
- зростання можливостей сільських територіальних громад інвестувати у розвиток свого людського капіталу та місцевої інфраструктури;
- розширення сфери застосування праці у сільській місцевості як основи підвищення рівня доходів сільського населення.

Для реалізації Програми, заздалегідь до початку відповідного бюджетного року, місцевими цільовими бюджетними програмами здійснюється щорічна структуризація локальних заходів Програми щодо модернізації сільської території. Саме завчасно затверджені цільові бюджетні програми щодо реалізації цих заходів у відповідному бюджетному році мають бути основою для паритетного виділення коштів окремим рядком в місцевих бюджетах територіальних громад та Зведеному бюджеті району тощо.

Виконання визначених місцевими цільовими бюджетними програмами заходів щодо модернізації сільської території ґрунтується на:

- розвитку ініціативи, лідерства та інституційної самодостатності сільських територіальних громад в процесі децентралізації влади;
- паритетній участі суб'єктів розвитку сільської території та координації їх систематичної взаємодії в рамках функціонування відповідної координаційної ради (районної, сільської, селищної);
- залученні установ та організацій району до участі у обговоренні, плануванні та втіленні заходів спрямованих на розвиток сільських територій;
- сприянні розвитку державно-приватного партнерства для реалізації проектів розвитку сільських територій та залучення інвестицій;

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

- науково-експертному супроводі розробки цільових бюджетних програм розвитку сільських територій та моніторингу їх реалізації;
- створенні місцевого фонду розвитку сільських територій;
- запровадженні реального самоврядного громадського контролю в процесі модернізації сільських територій та їх розвитку, формування локальних резервів сільського простору і потреб сільських територій, які поступово реалізовуватимуться, враховуючи реальні можливості і пріоритети в коротко- і середньостроковій перспективі.

Загалом, закладений у проекті Програми диференційований підхід до локального організаційно-правового і соціально-економічного регулювання комплексного розвитку сільських територій на засадах пріоритетного застосування інструментів просторового планування, одночасно є:

- альтернативою зниженню ресурсних можливостей сільських територій;
- консолідуючою основою реалізації цільових бюджетних програм щодо окремих напрямів та заходів модернізації сільської території;
- інструментом мобілізації ресурсів сільських територіальних громад та активізації їх власної участі для розв'язання локальних соціально-економічних проблем і забезпечення перспектив розвитку.

Висновки. В перехідному періоді імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС за відсутності на національному рівні ефективних механізмів розвитку сільських територій, створення сприятливих місцевих умов для забезпечення збалансованого розвитку сільських територій на засадах цілісності, комплексності і завершеності інституційного, економіко-правового механізмів можливе в форматі Комплексної середньострокової програми модернізації сільських територій адміністративного району.

Комплексна середньострокова програма модернізації сільських територій адміністративного району є інструментом інтегрованого поєднання на рівні адмінрайону територіальної, секторальної та управлінської складових державної регіональної політики щодо розвитку сільських територій за участю та в інтересах територіальних громад.

Реалізація такої програми покликана забезпечити підвищення рівня добробуту та якості життя сільського населення; раціональне формування конкурентоспроможного багатогалузевого сільського господарства; диверсифікацію економічної діяльності та зайнятості на селі; збереження екологічно безпечного середовища проживання, праці та відпочинку людей у сільській місцевості; ефективність партнерства держави, бізнесу, територіальних громад у вирішенні проблемних питань розвитку сільських територій.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-

членами, з іншої сторони» від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1678-18/paran2#n2>

2. Залуцький І. Р. Концептуальні пріоритети державної політики розвитку сільських територій в умовах реалізації Угоди про асоціації між Україною та ЄС: специфіка актуалізації та проблеми реалізації // *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2017. Вип. 3(125). С. 153-161.

3. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку сільських територій» від 23 вересня 2015 року № 995-р. Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995-2015-%D1%80>

4. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку сільських територій» від 19 липня 2017 року № 489-р. Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/489-2017-%D1%80>

5. Залуцький І. Р. Обґрунтування пріоритетів розвитку сільських територій в умовах системності економічних реформ // *Регіональна економіка*. 2011. №4(62). С. 67-75

6. Залуцький І. Р. Сільські території як об'єкт розвитку: питання унормування сутності поняття // *Регіональна економіка*. 2010. №4(58). С. 33-40

7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» від 6 серпня 2014 року № 385. Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>

8. Нудельман В. І. Для чого потрібні генплани територій. *Українська правда*. 2017. 7 січня. Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2017/01/7/7131578/>

9. Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 5 лютого 2015 року № 156-VIII. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/156-19>

10. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17 лютого 2011 року № 3038-VI. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>

11. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів» від 11 листопада 2015 року №932. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/932-2015-%D0%BF>

12. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 5 лютого 2015 року № 157-VIII. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

13. Закон України «Про землеустрій» від 22 травня 2003 року № 858-IV. Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/858-15>

References

1. Supreme Council of Ukraine (2014). Ughoda pro asotsiatsiyu mizh Ukrayinoyu, z odniyeyi storony ta Yevropeys'kym Soyuzom, Yevropeys'kym

spivtovarystvom z atomnoyi enerhiyi i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoyi storony [The Association Agreement between Ukraine, on the one side, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, on the other side] (Ratified by Law of Ukraine 1678–VII on 2014, September 16). Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1678-18> [in Ukrainian].

2. Zalutskyi, I. R. (2015). Kontseptual'ni prioriteti derzhavnoyi polityky rozvytku sil's'kykh terytoriy v umovakh realizatsiyi Uhody pro asotsiatsiyi mizh Ukrayinoyu ta YeS: spetsyfika aktualizatsiyi ta problemy realizatsiyi [State policy conceptual priorities of rural areas development under the association agreement with the EU: updating and realisation problem]. In *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrayiny [Socio-Economic Problems of the Modern Period of Ukraine]*: Vol. 125 (3). (pp. 153-161). [in Ukrainian].

3. Cabinet of Ministers of Ukraine (2015). Pro skhvalennya Kontseptsiyi rozvytku sil's'kykh terytoriy [On approval of the Development Conception of rural areas]: Resolution, adopted on 2015, September 23, 995-p. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995-2015-%D1%80> [in Ukrainian].

4. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017). Pro zatverdzhennya planu zakhodiv z realizatsiyi Kontseptsiyi rozvytku sil's'kykh terytoriy [On Approval of the Action Plan for Implementation of the Concept of Rural Development]: Resolution, adopted on 2017, July 19, 489-p. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/489-2017-%D1%80> [in Ukrainian].

5. Zalutskyi I. R. (2011). Obgruntuvannya prioritetiv rozvytku sil's'kykh terytoriy v umovakh systemnosti ekonomichnykh reform [Substantiation of Rural Areas Development in Terms of Economic Reforms Consistency]. *Rehional'na ekonomika – Regional Economy*, 62(4), 67-75. [in Ukrainian].

6. Zalutskyi I. R. (2010). Sil's'ki terytoriyi yak ob'yekt rozvytku: pytannya unormuvannya sutnosti ponyattya. [Rural Territories as an Object of Development: Issue of the Concept's Definitions]. *Rehional'na ekonomika – Regional Economy*, 58(4), 33-40. [in Ukrainian].

7. Cabinet of Ministers of Ukraine (2014). Pro zatverdzhennya Derzhavnoyi stratehiyi rehional'noho rozvytku na period do 2020 roku [On Approval of the State Strategy for Regional Development for the period

up to 2020]: Resolution, adopted on 2014, August 6, 385. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF> [in Ukrainian].

8. Nudelman V. I. (2017, Jan 07). Dlya choho potribni henplany terytoriy [Why do we need general plans of territories]. *Ukrainian Pravda – Ukrayins'ka pravda*. Retrieved from <http://www.pravda.com.ua/columns/2017/01/7/7131578/> [in Ukrainian].

9. Supreme Council of Ukraine (2015). Pro zasady derzhavnoyi rehional'noyi polityky [On the Principles of State Regional Policy]: Law of Ukraine, adopted on 2015, February 5, № 156-VIII. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/156-19> [in Ukrainian].

10. Supreme Council of Ukraine (2011). Pro rehulyuvannya mistobudivnoyi diyal'nosti [On Regulation of Citi Planning Activity]: Law of Ukraine, adopted on 2011, February 17, № 3038-VI. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3038-17> [in Ukrainian].

11. Cabinet of Ministers of Ukraine (2015), Pro zatverdzhennya Poryadku rozroblennya rehional'nykh stratehiy rozvytku i planiv zakhodiv z yikh realizatsiyi, a takozh provedennya monitorynhu ta otsinky rezul'tatyvnosti realizatsiyi zasnachenykh rehional'nykh stratehiy i planiv zakhodiv [On Approval of the Procedure for the Development of Regional Development Strategies and Plans for their Implementation, as well as the monitoring and evaluation of the effectiveness of the implementation of these regional strategies and action plans]. Resolution, adopted on 2015, November 11, №932. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/932-2015-%D0%BF> [in Ukrainian].

12. Supreme Council of Ukraine (2015). Pro dobrovil'ne ob'yednannya terytorial'nykh hromad [On voluntary association of territorial communities]: Law of Ukraine, adopted on 2015, February 5, № 157-VIII. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/157-19> [in Ukrainian].

13. Supreme Council of Ukraine (2003). Pro zemleustriy [On Land Management]: Law of Ukraine, adopted on 2003, May 22, № 858-IV. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/858-15> [in Ukrainian].

Надійшло 12.01.2018 р.